

UTRIKESUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2005 rd

Statsrådets utredning med anledning av aktuella utsikter för Turkiets EU-medlemskap, inklusive kommissionens förslag till förhandlingsram

Till statsrådet och stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 9 september 2005 statsrådets utredning med anledning av aktuella utsikter för Turkiets EU-medlemskap, inklusive kommissionens förslag till förhandlingsram (E 68/2005 rd) till utrikesutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utrikesminister Erkki Tuomioja
- statssekreterare Antti Peltomäki, statsrådets kansli
- enhetschef Merja Lindroos-Binham, enhetschef Johanna Suurpää och utrikessekreterare Nicola Lindertz, utrikesministeriet
- rådgivare för kommissionär Rehn Jaakko Blomberg.

UTREDNINGEN

Förslag

Europeiska rådet fattade den 17 december 2004 beslut om att anslutningsförhandlingar med Turkiet ska inledas den 3 oktober 2005. Turkiet har uppfyllt de specifika villkoren för att inleda förhandlingar, dvs. anpassat associationsavtalet mellan Turkiet och EU på grund av tio nya medlemsstaters anslutning och satt i kraft de rättsakter som kommissionen krävt.

Kommissionen har lagt ett förslag till vägledande ram för anslutningsförhandlingarna. Ramen bygger på Köpenhamnskriterierna och anger de politiska, ekonomiska och gemenskapsrättsliga principerna för Turkiets medlemskapsförhandlingar med EU. Förhandlingsramen är

densamma som vid tidigare anslutningsförhandlingar; så har t.ex. innehållet delats upp i olika kapitel. Det som är nytt är kriterierna för utvärdering av när ett kapitel kan slutas som färdigbehandlat och i förekommande fall öppnas för förhandlingar. Förfarandet kommer att vara det här också vid de övriga förestående anslutningsförhandlingarna.

Anslutningsförhandlingarna tar sikte på medlemskap, men det hör till förhandlingarnas natur att de kan avbrytas och att de är öppna, dvs. att anslutningsförhandlingar har inletts garanterar ännu inte ett medlemskap. Förhandlingarna förs som förut vid en regeringskonferens.

Regeringens ståndpunkt

Regeringen anser att Turkiet har uppfyllt villkoren för att börja förhandla om en anslutning och att förhandlingar därmed bör inledas. Finland kan acceptera kommissionens förslag till förhandlingsram och ställer inte erkännande av republiken Cypern som villkor för förhandlingar. Finland efterlyser en klar och konsekvent ram

som bara tar upp de frågor som är väsentliga med tanke på förhandlingarna. Under sitt ordförandeskap vill Finland driva på anslutningsförhandlingarna med Turkiet i linje med de allmänna principerna för utvidgning, m.a.o. att alla ansökarländer ska behandlas lika och gå vidare på egna meriter.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den europeiska integrationens fundamentala politiska mål är att främja fred och stabilitet i Europa. Unionens utvidgning är ett av de viktigaste verktygen för att uppnå syftet och motivet är en samlad politisk bedömning av vad utvidgningen betyder för Europa. EU-utvidgningen har på ett betydelsefullt sätt bidragit till stabilitet i Europa efter det kalla krigets slut och samtidigt till att ge unionen större livskraft och tyngd i världen.

EU-utvidgningen bygger på klara principer. Europeiska rådet i Köpenhamn 1993 antog villkoren för medlemskap, dvs. fundamentala politiska kriterier som ska uppfyllas (bl.a. demokrati, rättsstat, mänskliga rättigheter, rättvis behandling av minoriteter), ekonomisk stabilitet och kapacitet att axla medlemskapets förpliktelser. De här Köpenhamnskriterierna utgör grunden för unionens utvidgningspolitik.

Utrikesutskottet konstaterar att villkoret för att inleda anslutningsförhandlingar är att de politiska Köpenhamnskriterierna uppfylls enligt Europeiska rådets riktlinjer och för egentlig anslutning att alla kriterier har uppfyllts. Villkoren för att inleda anslutningsförhandlingar och för medlemskap är klara och ska vara likadana för alla ansökarländer.

Den allmänna principen för anslutningsprocessen är att ansökarländerna ska behandlas lika och att alla ansökarländer går vidare på egna meriter. Kommissionen spelar en central roll i att systematiskt och opartiskt bedöma beredskapen, bl.a. genom årliga framstegsrapporter.

Utrikesutskottet understryker att Turkiet bör behandlas likvärdigt med övriga ansökarländer och att man måste hålla fast vid utfästelserna till Turkiet.

När anslutningsförhandlingar med Turkiet kan inledas

Europeiska rådet i Helsingfors i december 1999 tillerkände Turkiet ansökarlandsstatus. Det betyder att anslutningsförhandlingar kan inledas med Turkiet när de politiska Köpenhamnskriterierna är uppfyllda. Europeiska rådet i december 2004 beslutade att anslutningsförhandlingar med Turkiet kan inledas den 3 oktober 2005, om Turkiet har vidtagit de specifika åtgärder som kommissionen krävt. Kommissionen ansåg att Turkiet uppfyller de politiska villkoren för medlemskap när de här kriterierna är uppfyllda och att anslutningsförhandlingarna då kan börja.

Utrikesutskottet omfattar regeringens syn att när villkoren är uppfyllda kan anslutningsförhandlingar med sikte på medlemskap inledas med Turkiet utifrån den ram som kommissionen föreslagit. Utsikterna för anslutning har redan nu fått till stånd betydande reformer i Turkiet. De uppmuntrande effekterna av ett medlemskap har varit påtagliga. Utrikesutskottet understryker att det inte finns några principiella skäl som hindrar att Turkiet går med i unionen och den värdegemenskap unionen representerar.

Men utskottet noterar samtidigt att trots att villkoren för att inleda anslutningsförhandlingar har uppfyllts betyder det inte att den mänskliga rättighetssituationen i Turkiet vore tillfredsstäl-

lande. Utskottet har nogsamt gett akt på hur de mänskliga rättigheterna utvecklas i Turkiet (USP 17/2004 rd). Enligt vad utskottet har erfarenhet har Turkiet kommit en lång bit på väg med att utveckla sin lagstiftning, men det finns allvarliga brister inte minst i den praktiska tillämpningen och den systematiska övervakningen av lagstiftningen. Landet måste beslutsamt ta tag i de missförhållanden som påtalas i framstegsrapporterna. Utskottet poängterar att Turkiets framsteg med att genomföra inte minst en fungerande demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och en rättsstat har ett direkt samband med framstegen i anslutningsförhandlingarna.

Utrikesutskottet instämmer i regeringens åsikt att erkännande av Cypern inte kan ställas som villkor för att inleda anslutningsförhandlingar. Det är klart att Turkiet förväntas erkänna republiken Cypern innan det kan bli medlem. Det kan inte finnas medlemsstater i unionen som inte erkänner varandra. Utskottet framhåller att naturliga villkor för ett erkännande kan uppnås genom förhandlingar om en lösning av problemet med öns tudelning i FN, vilket parterna i tvisten har förbundit sig vid.

Utrikesutskottet delar regeringens uppfattning att Turkiet förhandlar om en anslutning med unionsmedlemskap som mål. Förhandlingsramen slår fast den allmänna principen att förhandlingar inte leder till medlemskap om ansökarlandet inte klarar av kriterierna. Om Turkiet inte förmår uppfylla medlemskapskriterierna bör det ses till att relationerna mellan EU och Turkiet är så nära som möjligt. Medlemskapet beror i långa stycken på Turkiets egna ansträngningar.

Om Turkiet ska utvecklas till ett land som uppfyller EU-måttet krävs det också åtgärder från EU:s och medlemsstaternas sida, anser utrikesutskottet. Stödet inför en anslutning spelar en stor roll. Dialogen med det turkiska samhället måste förbättras på alla nivåer. Utskottet ser speciellt gärna att dialogen med det civila samhället utvecklas, vilket också kommissionen tar fram i förhandlingsramen.

Utrikesutskottet konstaterar att Turkiet som medlemsstat utan tvekan vore en av de största medlemsstaterna och att landets anslutning får

betydande konsekvenser för unionen. Efter långt utdragna anslutningsförhandlingar som enligt vissa bedömare kan ta upp till 10-15 år kommer Turkiet när det väl uppfyller medlemskapskriterierna att vara en mycket annorlunda medlemsstat än Turkiet i dag. Att uppfylla EU-kriterierna innebär en fundamental förändringsprocess för Turkiet och ett Turkiet som uppfyller kriterierna vore en förstärkande faktor för unionen att räkna med.

Turkiets anslutning till unionen skulle förstärka unionens yttre förbindelser på ett betydelsefullt sätt, menar utrikesutskottet. Det är viktigt att Turkiet under anslutningsprocessen deltar fullt ut i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och samordnar sin politik efter den. Turkiets centrala ställning bl.a. i Mellanöstern måste ses som en styrka för unionen.

EU:s fortsatta utvidgning

Det är viktigt att EU har medborgarnas klara politiska stöd. Det konstitutionella fördragets motgångar i många EU-länder är en klar fingervisning om att det behövs en djupare offentlig debatt om unionens verksamhet och mål. En tidig och öppen debatt om unionens viktigaste projekt bidrar till att lägga en hållbar grund för unionens fortsatta politik utifrån medborgarnas uttalade förtroende.

Utvidgningen är en viktig process med vittgående konsekvenser för Europa och Europeiska unionen. Rumänien och Bulgarien har undertecknat ett anslutningsavtal och ska bli medlemmar den 1 januari 2007. Anslutningsförhandlingar ska inledas med Turkiet. Det finns en beredskap att inleda förhandlingar med Kroatien så fort Kroatien har uppfyllt villkoren för förhandlingar. Västra Balkan finns inritat i unionens utvidgningsplaner. Också Ukraina har ambitioner på ett EU-medlemskap.

Utifrån det som sagts ovan är det enligt utrikesutskottets mening viktigt att föra en grundläggande politisk debatt om utvidgningspolitiken för att medborgarna ska få en tydligare uppfattning om dess mål, eventuella gränser och unionens grannskapspolitik i dess helhet.

Utlåtande

Utrikesutskottet meddelar

att utskottet omfattar regeringens syn i saken. Det understryker att Turkiets anslutningsprocess bör främjas utifrån de allmänna principerna för utvidgningen, dvs. att ansökarländerna behandlas

likvärdigt och går vidare på egna meriter.

Utrikesutskottet föreslår att EU:s utvidgningspolitik ges en samlad behandling utifrån en redogörelse från statsrådet.

Helsingfors den 30 september 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Liisa Jaakonsaari /sd
vordf. Aulis Ranta-Muotio /cent
medl. Ulla Anttila /gröna
Antero Kekkonen /sd
Katri Komi /cent
Johannes Koskinen /sd
Eero Lankia /cent

Suvi Lindén /saml
Petri Neittaanmäki /cent
Kalevi Olin /sd
Aila Paloniemi /cent
Maija Perho /saml
Suvi-Anne Siimes /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Jukka Salovaara.